

Ristirahva Pühapäevalehes 1902 ilmunud J. Türkeli kiri Abhaasiast Salme külast. Ilmad. Väljarändajad Kuusalu kihelkonnast. Salmelaste tegevus, haridus ja seltsielu. Uudised Abhaasiast. Digiteerinud Andres Aule. Kirjaviis muutmata.

Ristirahva Pühapäevaleht (nr. 19), 12. mai 1902, lk. 5

Kaukasiast. Salme külast.

J. T[ürkel]

Tänawu aasta oli ilus soe talw. Uue aasta ja kolme kuninga wahel sadas müristamisega lund ja ühel öösel oli 0° kraadi, aga lumemägede pool külas olnud 5. kraadi Reamuri järel külma. Peale seda oli ilus soe, 15—18 kraadi. Aprili kuu oli wihmane. Wiljad on ilusad. Rukkid on ju 1 ½ arsinat kõrged.

Kui 1884. aastal Kuusalu kihelkonnast 60 perekonda Kaukasiasse asuma tuli, oli see Mustamere kubermang kõik harimata mitme sülla pikkuste wäätkasudega ja päratu suure metsadega kaetud, kus palju puid 3—4 arsinat tüwist läbi mõetes paksud olid. Nüüd on metsad vähemaks laastatud ja rahameeste istandused ja majad asemele asutatud. Aprili kuus sai ka Adleri jõe peal suur raud sild käimiseks walmis; enne käis parw üle, keda suur wesi alati ära lõhkus.

Ka selle talwega on wana Gagri krepost elule aetud. Septembri kuus ei olnud seal rohkem elamas kui 1 kroonu metsawaht, aga nüüd on seal suur linn juba olemas, kus 4000 meest iga päew töötawad ja kõik posti ja telegrahwi kontorid on sees ja laewad käiwad niisama kui teistesgi linnades sees; ka Gostasse ja punase lagedale ehitakse uusi linnasi, kus wenemaalt saksad suwitamas käiwad terwise ja hapu-wee allikatel.

Uutmoodi wankrid ehk motorid on siin sõitmas, mis ilma hobuseta kiwiteel edasi sõidawad, kui raudteel auru wankergi. Nii ruttu kerkib kõik tegewus. Kümne aasta eest oliwad weel Mustamere ääres asutused wiltsad saue hertsikud, nüüd on mõni juba toredaks linnaks ja alewiks tõusnud. Ka külmtõbi, mis siin enne päris peremees oli, on seda edenemist nii häbenenud, et ta wäga harwa weel kergeste ette tuleb, kus ta enne nii kangeste inimest raputas, et hambad suus paukusid.

Rahwa seltsisid on siin nii palju, et Paabelis keelte segamise ajal wist neid rohkem ka ei olnud. Wene keel on ikka üleüldine asja toimenduse keel, et seda küll palju rohkem kätega kui keelega ja suuga räägitud saab.

Salme küla asunikud, kes enamiste kõik Eestimaal meremehed oliwad, ajawad siin ikka ka seda äri edasi. Mõned püüawad nooda ja wõrkudega Mustas meres kala. Üks peremees sõidab purju laewaga Musta ja Asowi mere peal, weab siit metsast tulepuid, laudu ja kodaraid ja plankusid Krimmi linnadesse, ja toob soola, põletamise õli ja muud kraami tagasi; 10 paati on, sellega kraam laewa juure saab weetud; kõik oma ehitatud.

Salme küla maa on 15 wersta pikk ja ulatab merest lume mägede alla. Enne oli üks kool külas, kus küla kulul koolmeistril ülewal peeti, aga nüüd on

5 aastat inspektor koolmeistri palka maksnud. 1900 aastal palus mägede pool küla ka omale teise kooli, et lastel ligem käia oleks. Nüüd on teist talwet seal juba Wene koolmeister ametis olnud. Koolimaja ehitamiseks andis kroonu pool abiraha ja ka koolmeistri palk, 300 rubla aastas.

Raamatukogu on külas kaunis suur ja ajalehti loetakse õige palju, nii wene kui ka eesti keelseid. Elu edeneb tubliste, Ka rohuajad ja wiinamäed tõusewad kui seened wihma järel, sest puu ühe aasta kasw on 3 arsinat ja peale.

21. April 1902.

Salmelane.